

JAC. P. THIJSSE EN DE VERKADE-ALBUMS

Marga Coesèl, *F. Halsplantsoen 30, 1399 EW Muiderberg*

Waarschijnlijk heeft geen reclame-actie in Nederland zoveel en zo langdurig succes gehad als de plaatjesalbums van de firma Verkade uit Zaandam. Het succes van deze actie werd in hoge mate bepaald door de natuurkenner Jac. P. Thijssse die de inhoud van het merendeel van de albums verzorgde. Verkade en Thijssse vormden een unieke combinatie. Hun gezamenlijk produkt, de schitterend uitgegeven verzamelalbums, stimuleerde niet alleen de omzet van de fabrikant, maar bevorderde tegelijkertijd op speelse wijze de belangstelling voor de natuur en het landschap in Nederland. Nadien was er geen reclame-actie die op zo'n ideale manier kennis en kunst wist te combineren met commercie.

HOE HET BEGON

Verkade was kort na 1900 begonnen met het bijsluiten van plaatjes bij de verpakte artikelen. Het maken van reclame was in die tijd nog zeer ongewoon en de concurrentie beweerde dan ook prompt dat goede koek geen prentjes behoefde voor de kinderen, maar Verkade ging rustig door met de actie, want de produkten vonden gretig aftrek. Omdat de losse plaatjes gemakkelijk zoekraakten liet Verkade albums vervaardigen waar het publiek zelf de plaatjes kon opbergen; insteken wel te verstaan, het plakken kwam pas later. Nadat tussen 1903 en 1905 drie albums zonder tekst verschenen waren, de zogenoemde Sprookjesalbums, besloot de firma door te gaan met deze vorm van reclame, maar wel anders en vooral beter. De familie Verkade was zelf niet tevreden over de kwaliteit van de uit Duitsland afkomstige plaatjes en vond het bovendien een bezwaar dat de inhoud van de albums zo onsamenvattend was.

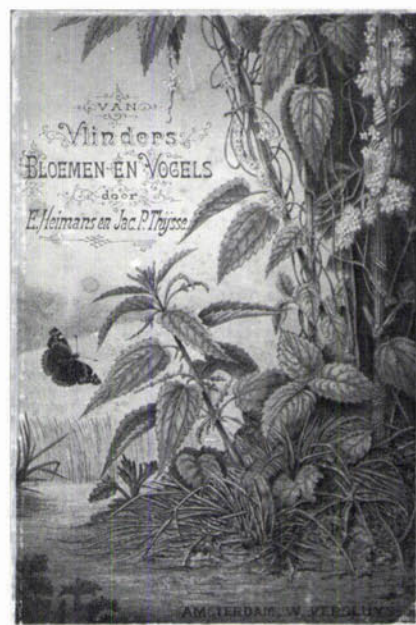
De Verkade's hadden eigenlijk geen notie van reclametechniek, want die moest nog ontwikkeld worden, maar zij waren creatief en hadden een fijne neus voor wat er in de lucht hing. Het was, volgens eigen zeggen, op een voorjaarsavond in 1905, dat zij 'gezellig tegenover elkaar zittende' aan de praat raakten over hun albums en op het idee kwamen een serie plaatjesboeken uit te geven over één

onderwerp, een thema dat zou aanspreken bij een groot publiek. Want, zo meenden de gebroeders Verkade idealistisch: het geld dat zij voor reclame wilden uitgeven kon tegelijkertijd nuttig besteed worden aan verbrediging van kennis onder het volk.

THEMA: DE INHEEMSE NATUUR

De keuze van het thema was niet moeilijk: de inheemse natuur, en alles wat groeit en bloeit stond rond de eeuwwisseling sterk in de belangstelling. Om te beginnen werd de amateurbioloog Jac. P. Thijssse gevraagd de tekst te schrijven. Thijssse genoot op dat moment al enige faam door een serie boekjes over de natuur die hij samen met zijn vriend, E. Heimans, had geschreven (figuur 1). Bovendien trok Thijssse de aandacht met zijn columns in het Algemeen Handelsblad. Thijssse had stof te over, maar hij aarzelde in 1905 of hij het voorstel van Verkade zou accepteren: kon hij als gerespecteerd leraar van de Amsterdamse kweekschool wel meewerken aan een reclameactie?

Thijssse, als pedagoog, begreep echter goed dat de plaatjesalbums een unieke kans boden om de kennis der natuur te verspreiden onder het grote publiek. Verkade gaf hem bovendien de garantie dat de reclame op discrete wijze gevoerd zou worden en daarom ging

FIGUUR 1. "Van Vlinders, Bloemen en Vogels" (1894), de eerste van een serie eenvoudige boekjes over levensgemeenschappen van gewone (inheemse) planten en dieren en ook de eerste gezamenlijke publikatie van E. Heimans en Jac. P. Thijssse.

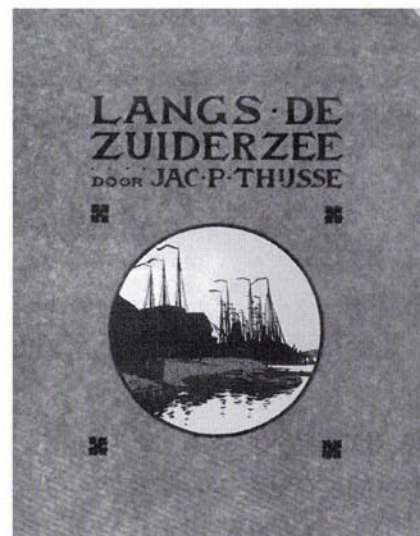
FIGUUR 2. L.W.R. Wenckebach (1860-1937), illustrator van het eerste uur.

FIGUUR 3. *Lente* (1906), het eerste van de vier jaargetijden-albums en het eerste Thijsse-album.

FIGUUR 6. *Bosch en Heide* (1913), één van de vier landschapstypen-albums.

FIGUUR 7. *Langs de Zuiderzee* (1914), één van de vier reisalbums.

Verkade's

**AANWIJZINGEN
VOOR VERZAMELAARS VAN
VERKADE'S PLAATJES**

Het Verkade's Album „TEXEL” kan, behalve de grote titelplaat, 132 kleine plaatjes bevatten, die genummerd zijn van 1—132 en 14 grote platen gemerkt A—N.

De kleine plaatjes worden gedurende minstens een jaar, van October 1927 af, verpakt bij de Verkade's Artikelen, waarvan men hierachter een opgave vindt.

Om praktische redenen konden bij sommige artikelen geen plaatjes verpakt worden. Daarbij zijn boms voor plaatjes gevoegd.

De grote platen zijn te bekomen door inruiling van kleine plaatjes of boms.

Voor 3 kleine plaatjes of boms geven wij één grote plaat in ruil, terwijl ook omgekeerd voor één grote plaat 3 kleine plaatjes in ruil kunnen worden verkregen.

RUILEN

Boms en „dubbels” plaatjes kunnen bij ons (of aan de ruilcantoren te Rotterdam, den Haag, Utrecht, Tilburg en Groningen) worden ingruild tegen ontbrekende nummers.

Men kan ons daartoe de te ruilen plaatjes of boms zenden als brief, in gelooten enveloppe, met begeleidend schrijven, of licht nauwkeurig ingevuld op de door ons bij alle ruilzendingen verstrekte ruilaanvraag-formulieren.

Adresseer Uw brieven enz. aan:
**VERKADE'S FABRIEKEN, Afd. ALBUMS,
te ZAANDAM.**

Zet vooral duidelijk Uw NAAM en VOLLEDIG ADRES zoowel op Uw brief en ruilaanvraag-formulier, als op de enveloppe.

FIGUUR 4. Bij elk album werd ook informatie meegeleverd omtrent het sparen en bijbestellen en ruilen van de gekleurde plaatjes.

**VERKADE'S
ARTIKELN**
waarbij een plaatje verpakt wordt

BESCHUIT

Groote Ronde beschuit ..	p. bus . v. 25 st. 28 ct.
Kleine Ronde beschuit ..	p. bus . v. 25 st. 17 „
Lange Choc. beschuitjes ..	p. blikje v. 50 st. 28 „
Lange Choc. beschuitjes ..	p. blikje v. 28 st. 12 „
Haagsche Beschuitjes ..	p. bus 20 „
Zakjesbeschuit ..	p. zakje 10 „

KOEK

Prima Honingontbijtkoek in carton ..	30 „
Prima Sucadekoek in carton ..	45 „
Prima Gemberkoek in carton ..	45 „
* met 3 plaatjes.	
Prima Zaanse Kruidkoek ..	45 „
Honingontbijtkoek in perkamenten zak ..	25 „
Sucadekoek in perkamenten zak ..	30 „
Gemberkoek in perkamenten zak ..	30 „
Honingontbijtkoek in papier ..	11, 15, 20 „
Kleine Gemberkoek in papier ..	13 „

DIVERSEN

Korsten, per pakje ..	10 „
Taai-Taai, per pakje ..	10 „
Pancake-meel, in pakjes ..	25 „
Speculaas, p. blikje ..	30 „
Citronella ..	30 „

WAXINE LICHTEN

Waxine Nachlicht, per doos ..	30 „
Waxine Theelicht, per doos ..	30 „
Waxine Bouillorlicht, per doos ..	30 „
Waxine Voedselwarmeelicht, per doos ..	30 „
Waxine Schermeelicht, per doos ..	30 „

**Fa. VERKADE & COMP.
— ZAANDAM. —**

FIGUUR 5. Het directe contact tussen fabrikant en consument bleek een prima vorm van klantenbinding.

Thijsse accoord. Spijt van zijn beslissing heeft hij nooit gehad.

Voor de illustraties ging Verkade eveneens op zoek naar kwaliteit. Grafici en schilders van naam werden gevonden in de eigen familie- en kennissenkring, waar kunst een belangrijke rol speelde. Omdat Jan Voerman, de bekende IJsselschilder die getrouwd was met Anna Verkade, zelf geen tijd had, werd hun oudste zoon, de toen pas 15-jarige Jan Voerman jr. ingeschakeld, die uiteindelijk aan vrijwel alle Verkade-albums zou meewerken. Voerman jr. was net als zijn vader een groot natuurliefhebber, met een voorliefde voor het landschap en wilde planten.

Het werk van de tweede illustrator, Jan van Oort, specialist op het gebied van vogels,

vormde hierop een mooie aanvulling.

De derde illustrator van het eerste uur was L.W.R. Wenckebach (figuur 2), die net als beide andere kunstenaars sterk beïnvloed was door de schilders van de Haagse School. Wenckebach vervaardigde voor Verkade niet alleen aquarellen, maar ook schitterende pentekeningen en boekomslagen.

In het voorjaar van 1906 verscheen het album **Lente** (figuur 3), het eerste deel van een serie over de vier jaargetijden. Het succes van het album was nog boven verwachting, zodat er ijlings herdrukken gemaakt moesten worden. Ondertussen verschenen nieuwe albums met de regelmaat van de klok: **Zomer** in 1907, **Herfst** in 1908 en **Winter** in het jaar daarop: ware kunstwerken en dat voor

de prijs van twee kwartjes (figuur 3).

Een groot deel van het publiek kocht de plaatjesboeken overigens niet vanwege de kunst of uit belangstelling voor de natuur, maar om de sport van het verzamelen. Het sparen, ruilen en inplakken van de gekleurde plaatjes bleef voor velen het aantrekkelijkste onderdeel van de albums (figuur 4). Ondertussen leerden groot en klein spelenderwijs allerlei planten en dieren kennen en dat was nu precies wat Thijsse en de Verkade's gehoopt en verwacht hadden.

De albums leverden de fabrik heel wat werk op. Reeds in 1908 kwamen er dagelijks 150 tot 200 ruilaanvragen binnen. Dit directe contact tussen fabrikant en consument bleek een prima vorm van klantenbinding (figuur 5). Dus gingen Verkade en Thijsse door met het maken van nieuwe albums, al raakte het reclameaspect steeds meer op de achtergrond. **Blonde Duinen**, dat in 1910 verscheen, was het eerste deel van een serie over landschapstypen. Het opende met de onovertroffen zin: 'Ik had aan veertig jonge meisjes ieder een konijnschedeltje beloofd.' **Blonde Duinen** werd gevolgd door **De Bonte Wei** (1911), **Het Naardermeer** (1912) en **Bosch en Heide** (1913; figuur 6), stuk voor stuk weer juweeltjes van tekst, illustratie en typografie.

'GESNEDEN KOEK'

Thijsse schreef vlot: als hij begon had hij het concept al in zijn hoofd. Zijn ideeën baseerde hij deels op een uitgebreide en parate ken-

nis van de literatuur, maar vooral op eigen waarnemingen. Het is bij het lezen van de albums van Thijssse net alsof hij naast je zit. Zo enthousiast vertellend over de natuur dat je haast vanzelfsprekend geïnteresseerd raakt in planten en dieren. Thijssse drong nooit iets op, maar wist op onnavolgbare wijze wetenswaardigheden te verwerken in jeugdherinneringen en persoonlijke ervaringen. De albums geven daarmee onbedoeld een goed beeld van Thijssse zelf: onbekommerd en grenzeloos optimistisch, een levensgenieter met een veelzijdige belangstelling, en zeker geen eenzijdig natuurliefhebber of drammerige natuurbeschermers. De plaatjes, die steeds in nauw overleg met Thijssse totstandkwamen, sloten verrassend goed bij de tekst aan.

Is het een wonder dat de uitgave van een nieuw Thijssse-album steeds weer een feest was? En dat het publiek rollen beschuit en pakken koek verorberde om zo spoedig mogelijk de 144 plaatjes compleet te hebben? Kinderen smeekten hun ouders om koek en nog eens koek. Het is best mogelijk dat er verband bestaat tussen de succesvolle reclame-actie van Verkade en de uitdrukking: 'Dat gaat erin als gesneden koek', die omstreeks die tijd in omloop kwam.

REISALBUMS

Na de acht albums over planten en dieren leek er behoefte aan enige afwisseling. Verkade begon daarom in overleg met Thijssse aan een serie over landschappen, de zogenoemde reisalbums: verslagen van tochtjes, die Thijssse eerst zelf te voet of op de fiets had gemaakt (figuur 8). Deze nieuwe serie begon met **Langs de Zuiderzee** (1914; figuur 7), gevolgd door **De Vecht** (1915). Edzard Koning had inmiddels de plaats van Jan van Oort als illustrator ingenomen. Koning was een vakkundig topograaf en gespecialiseerd in het schilderen van landschappen.

Het werd in die jaren in verband met de mobilisatie steeds moeilijker voor Thijssse om nog een rustig plekje in Nederland te vinden. Nadat in 1916 zijn album **De IJssel** over de Gelderse IJssel was verschenen, kwam het jaar daarop – voor het eerst sinds 1903 – geen nieuw Verkade-album uit, maar in 1918 lag er weer een gereed, **Friesland**. Het album Friesland, waarvoor in die tijd een gulden moest worden neergeteld, werd later een van de meest gezochte albums op de an-

FIGUUR 8.
De tochten die Thijssse in zijn reisalbums beschreef, werden door hem eerst zelf te voet of op de fiets voorverkend: Jac. P. Thijssse, samen met zijn echtgenote rond 1910 in het Koninginneduin (foto: eigendom Heimans en Thijssse Stichting).

tiquarische markt, maar vlak na de eerste wereldoorlog werden er slechts 16.000 exemplaren van verkocht, een dieptepunt.

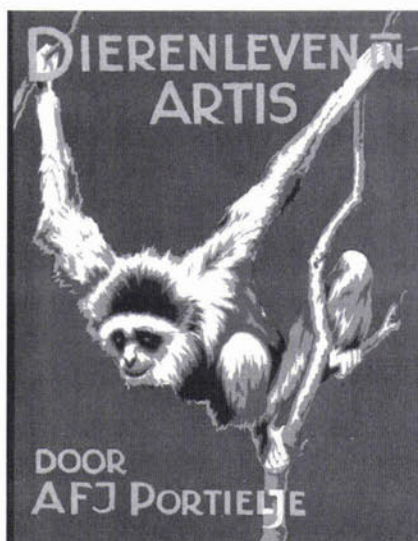
In december 1918 schreef Verkade aan Thijssse: 'Wij zien er geen licht meer in en wij geloven niet dat wij ooit meer met de plaatjes zullen kunnen beginnen'. Thijssse, die elke gelegenheid aangreep 'om er eens lekkertjes tussen uit te gaan', moest tot zijn spijt de voorbereidingen voor het album **Twente** stopzetten. Door de slechte economische omstandigheden durfde Verkade het ook een aantal jaren later nog niet aan de serie te hervatten, hoewel diverse andere fabrikanten, zoals de firma's Van Nelle, Ringers en Tiktak, in die jaren wel met succes plaatjesalbums uitgaven. Geen van die boeken kreeg uiteindelijk zo'n bekendheid als de albums van Verkade.

EEN NIEUWE FASE

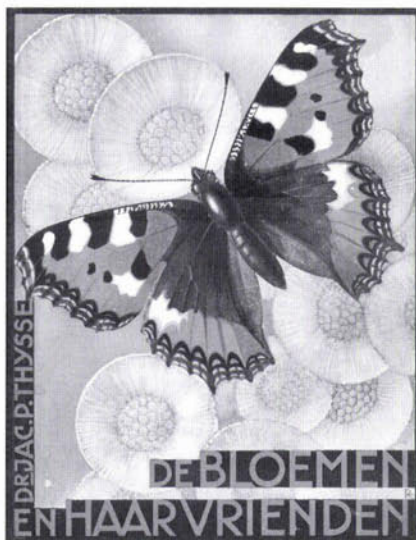
Halverwege de jaren twintig besloot Verkade, na een ontmoeting met de schilder Jac. P. Koeman, de serie albums te hervatten. Koeman zou niet alleen voor illustraties zorgen

maar ook voor de coördinatie van het werk. Met hem begon een nieuwe fase in de geschiedenis van de Verkade-albums. In 1925 verscheen **Mijn Aquarium**, geschreven door A.F.J. Portielje, inspecteur van de levende have in Artis, en dierenkenner bij uitstek. Het album werd direct zo'n succes dat zelfs de handel in aquaria steeg. Van Portielje verschenen tot het begin van de tweede wereldoorlog in totaal vier albums, waarvan vooral die over Artis (**Dierenleven in Artis** en **Apen en Hoefdieren in Artis**) zeer populair waren (figuur 9). Daarnaast gaf Verkade in deze periode nog drie albums over planten uit, geschreven door A.J. van Laren, de hortulanus van de Amsterdamse Hortus (**Kamerplanten** (1928), **Cactussen** (1931) en **Vetplanten** (1932)), en twee albums van de spoorwegambtenaar H.E. Kuylman, namelijk **Hans de Torenkraai** (1935) en **De Boerderij** (1936). Van de oorspronkelijke illustratoren was in die jaren alleen Jan Voerman nog bij de albums betrokken, nu bijgestaan door vader en zoon Cornelis en Henricus Rol.

Thijssse zat ondertussen ook niet stil: naast zijn werk als leraar en zijn talrijke nevenfuncties, vond hij steeds weer tijd voor Verkade.

FIGUUR 9. *Dierenleven in Artis* (1939), één van de vier albums van de hand van Portielje.

FIGUUR 10. *Het album De Bloemen en haar Vrienden* (1934).

FIGUUR 11. *Het album Onze Groote Rivieren* (1938).

FIGUUR 12. *Aankondiging bij het verschijnen van het Verkade-album Onze Groote Rivieren* (1938).

Tussen 1925 en 1940 verschenen van hem nog zes albums. Als eerste **De Bloemen in onzen Tuin** (1926), in 1927 gevolgd door **Texel**, het eiland waar hij twee jaar van zijn leven met veel plezier had gewoond. Thijssen liet zien dat er op dat 'schapeneiland' wel degelijk wat te beleven viel en zo werd Texel ontdekt door beschuitetend Nederland. In 1929 verscheen Thijssen's album **Paddenstoelen** en in 1934 **De Bloemen en haar Vrienden** (figuur 10). Uit brieven van Thijssen aan de firma Verkade blijkt dat hij in die jaren rondliep met, soms al vergevorderde, plannen voor albums over onderwerpen als De Alpen en Kleuren van Dieren; albums die er nooit gekomen zijn, omdat Verkade op dat

moment aan ander werk de voorkeur gaf. In zijn latere werk gaf Thijssen blijk van zijn toegenomen kennis en inzicht. Dit is goed te merken in **Waar Wij Wonen** (1937) en **Onze Groote Rivieren** (1938, figuur 11 en 12), twee albums over het ontstaan en het karakter van het Nederlandse landschap. In deze delen besteedde Thijssen veel aandacht aan het menselijk bedrijf waar hij zeer door geboeid was. Het zal velen verbazen dat Thijssen, dé grote natuurliefhebber, het belang van de mens primair stelde, zelfs als dit ging ten koste van natuurgebieden. Thijssen geloofde heilig in de technische en economische vooruitgang en sprak daarom nooit verbiterd over wat verloren was, maar vermeld-

de alleen opgewekt wat behouden bleef of nieuw verworven werd. Hoewel hij zich wel degelijk zorgen maakte over terreinen die bedreigd werden, bleef hij hoopvol voor de toekomst.

VERSCHIL IN STIJL

Als we terugkijken op de albums van Thijssen en die van de overige auteurs dan zien we opvallende verschillen. De boeken van Portielje, Van Laren en Kuylman zijn niet, zoals die van Thijssen, gericht op de zogenaamde vrije of wilde natuur, maar meer op de door de mens gereguleerde natuur van huis en erf, planten- en dierentuin. Terwijl Thijssen vrijwel uitsluitend schreef over de inheemse natuur, bespraken met name Portielje en Van Laren ook veel exotische planten en dieren. Hoewel echte natuurliefhebbers telkens teleurgesteld waren als er een album verscheen dat niet door Thijssen was gemaakt, kun je niet stellen dat de albums van die andere auteurs het publiek werden opgedrongen. Integendeel, van Mijn Aquarium werden ruim 80.000 stuks verkocht en van alle latere Verkade-albums nog meer. Portielje's *Dierenleven in Artis* bereikte het record met ruim 155.000, gevolgd door *Cactussen* van Van Laren en *De Boerderij* van Kuylman. Het is echter opvallend dat, hoe populair de albums van Portielje, Van Laren en Kuylman in de crisisjaren ook waren, zij na de bevrijding nooit werden herdrukt, terwijl dat wel het geval was met de albums van Thijssen.

In 1940 verscheen het tweede album van Portielje over *Artis*, maar daarna werd de productie in verband met de Duitse bezetting stopgezet. Er waren op dat moment ruim twee miljoen boeken verkocht. De nauwe band tussen Verkade en de inmiddels bejaarde, maar immer actieve Thijssen bleef tijdens de oorlog bestaan. De laatste brief die Thijssen schreef, was gericht aan Verkade om hem te bedanken voor een kerstpakkiet. Thijssen schreef deze brief op 7 januari 1945, een dag voor zijn dood.

BLIJVENDE BELANGSTELLING

Na de bevrijding besloot Verkade de uitgave van de albums niet te hervatten. Zowel de

honoraria voor auteurs en illustratoren als de kosten van het ruilbureau vormden een te zware belasting. Dit betekende geenszins dat de Verkade-albums en Thijssse in de vergetelheid raakten. In 1965 bracht Verkade, ter herdenking van Thijssse's 100e geboortejaar, het album **Vogelzang** uit, Thijssse's 19e album, naar een gereedliggend manuscript uit 1938. Het album dat geïllustreerd was met foto's van diverse fotografen, werd een groot succes.

Aan het eind van de jaren zestig vond net als rond de eeuwwisseling een sterke opbloei plaats van de belangstelling voor de natuur, met als gevolg onder meer een hausse in natuurboeken. De vooroorlogse Verkade-albums, al die tijd bewaard op een ereplaatsje in de boekenkast, brachten nu exorbitante prijzen op.

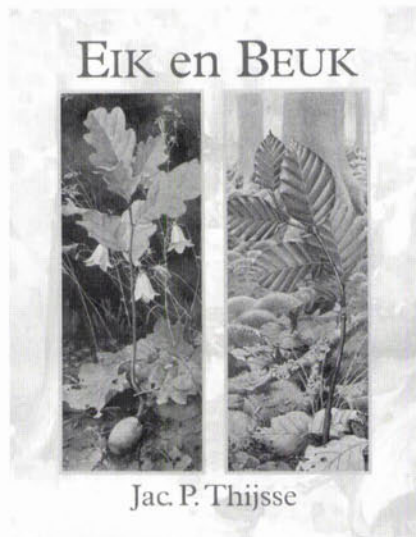
De tijd bleek rijp voor herdrukken. Bij Zomer en Keuning ging in 1975 'een uitgever-wens in vervulling' bij de facsimile-uitgave van de vier jaargetijden albums. De boeken verschenen met een geleide van Kees Hana, die, zoals hij zelf zei, hier en daar voorzichtig een kleinigheidje in de tekst gladstreek, en de situatie rond 1975 'bijpraatte'. De eerste druk van deze heruitgave was al voor de verschijning uitverkocht. Bliksemsnel moest een tweede en zelfs een derde serie vervaardigd worden.

Het was duidelijk: de Verkade-albums gingen er weer in als gesneden koek! Dus kwamen er ook herdrukken van de meeste andere albums van Thijssse, zoals *De Bonte Wei* en *Blonde Duinen* in samenwerking met de ANWB, *Friesland samen met It Fryske Gea*, en *Het Naardermeer samen met Natuurmonumenten*.

In 1990, toen het 125e geboortejaar van Thijssse werd herdacht, bleek de belangstelling voor de Verkade-albums nog onverminderd. Nu ging de aandacht vooral uit naar de veranderingen die het landschap sinds de tijd van Thijssse had ondergaan, vooral in relatie tot het moderne natuurbeheer.

EIK EN BEUK

En Thijssse zelf? Mensen van nu vragen zich wel eens af wat Thijssse van de natuur en het landschap zou vinden als hij nog leefde. Wie zich ook maar enigszins in zijn werk verdiept,

FIGUUR 13. Het album *Eik en Beuk* (1934/1995) dat augustus j.l. van de pers rolde.

en ik kan dat iedereen van harte aanbevelen, zal tot de conclusie komen dat Thijssse zich in deze tijd ernstig zorgen zou maken over de natuur in Nederland, maar toch voldoende aanknopingspunten zou vinden om nog enkele leuke albums te schrijven. Thijssse is er niet meer. Wij kunnen ons gelukkig prijzen dat er nog een manuscript van hem gereed lag, dat dankzij de Heimans en Thijssse Stichting en de Stichting Verkade onlangs alsnog kon worden uitgegeven. De tekst voor dit 20e Verkade-album van zijn hand, getiteld "**Eik en Beuk**" (figuur 13), werd door Thijssse omstreeks 1934 voor Verkade geschreven. Dit album, waarvoor J. Voerman jr., H. Rol en C. Rol de aquarellen maakten, is destijds echter niet uitgegeven.

Over de Eik en de Beuk, twee boomsoorten die een belangrijke rol spelen in het Nederlandse bos, heeft Thijssse reeds aan het begin van deze eeuw geschreven, en wel in het mede door hem opgerichte "tijdschrift voor natuursport" *De Levende Natuur* (figuur 14). Thijssse was vermoedelijk geïnspireerd door het werk van de amateurbotanicus Frederik van Eeden sr. de vader van de schrijver Frederik van Eeden, die in zijn artikel "De dryden van Holland" in het *Album der Natuur* (afl. 5, 1856, pag. 267-293) vele pagina's aandacht had besteed aan de Eik en de Beuk, die hij "de koningen van het woud" noemde.

BRONNEN

Archief en bibliotheek van de Heimans en Thijssse Stichting, Amsterdam.

FIGUUR 14. *Eik en Beuk*, een tekening van de hand van Jac. P. Thijssse, zoals afgebeeld in *De Levende Natuur*, jaargang 7 (1902-1903).

ANONYMUS, 1984. Het albumverhaal van Verkade. Uitgave Kon. Verkade Fabrieken, Zaandam.

ANONYMUS, 1984. Het albumverhaal van Verkade. De Kern, kerstnummer 1984.

HANA, K., 1975. Ten geleide. In: JAC. P. THIJSSSE, 1975. *Lente*. Verkade-album. Heruitgave. Wageningen, Zomer & Keuning.

HERWIJER, N. et al. (RED.), 1994. Op de koop toe. Weggevertjes in Nederland. Zwolle, Waanders.

VERKADE, 1906. Woord vooraf. In: JAC. P. THIJSSSE, 1906.

Lente. Verkade-album. Zaandam, Bakkerij de Ruyter.

WOUT, K. & W. NIEUWENHUIS (RED.), 1986. Honderd jaar Verkade 1886-1986. Wormer, Inmex.

ZWEERES, KO, 1975. Thijssse, Verkade en 'eene vertelling van het jaar'. *Natuurbehoud* 6(3): 59-60.

SUMMARY

JAC. P. THIJSSE AND THE VERKADE ALBUMS

Few Dutch advertising campaigns have enjoyed so much and such enduring success as the series of picture card albums published by the biscuit manufacturer Verkade. The success of the campaign was largely determined by the contributions of the naturalist Jac. P. Thijssse, who wrote most of the texts for these albums. Verkade and Thijssse were a unique combination. Not only did their collaboration in the beautifully illustrated albums boost the manufacturer's turnover, but the campaign also stimulated the interest in nature and landscape among the general public.

There has never since then been a campaign which managed to combine scientific knowledge and art so skilfully with commerce.